

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

РЕЗЮМЕ

Цель статьи заключается в исследовании приоритетных направлений деятельности ОЧЭС в контексте европейского экономического сотрудничества.

Ключевые слова: приоритетные направления, ОЧЭС, европейское экономическое сотрудничество

SUMMARY

Article purpose consists in research of the priority directions to activity BSEC in context European economic cooperation.

Keywords: priority, BSEC, the European economic cooperation

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Бойко А.М., аспірант кафедри «Управління персоналом і економіки праці» Донецького національного університету

На сучасному етапі економічного розвитку міжнародний ринок праці є невід’ємною функціональною частиною світового ринку, в якому існують відносини щодо міжнародного обміну чинником виробництва – робоча сила, яка має властивість пересуватись світом в пошуку більш привабливих умов її продажу. Незбалансованість міжнародного ринку праці, низький рівень доходів та якості життя населення підсилює бажання громадян мігрувати за межі своєї держави з метою працевлаштування. Міграційна ситуація, яка склалась на міжнародному ринку праці протягом останніх років, потребує організованого, спланованого, систематичного вивчення та регулювання. Важливість цих питань визначає актуальність статті.

Проблеми функціонування міжнародного ринку праці розглядаються як вченими з трудової проблематики – Калініною С., Жирицьким А., Ридвановим Н., Цвильовим Р., Буряком П., Карпінським Б., Григор’свою М., так і вченими-міжнародниками Поручником А., Кірсевим А., Макогоню Ю.; проблеми міграції досліджуються вченими Долішнім М., Драгуновою Т., Євтухом В., Лібановою Е., Малиновською О., Позняком О., Прибитковою І., Рибаківським Л., Романюком М., Хомрою О., Чеховичем С., Шамілевою Л., Шаульською Л. Дослідженню причин і наслідків міграції також присвячено праці відомих зарубіжних вчених Беккера Дж.С., Лаффера А., Массея Д., Минцера Дж., Самуельсона П. та інших.

Міжнародний ринок праці – це система відносин, що виникають між учасниками міжнародних економічних відносин (країнами, інтеграційними об’єднаннями, транснаціональними корпораціями) з приводу узгодження попиту та пропозиції світової робочої сили, умов її формування, використання і відтворення, що склались у зв’язку з нерівномірністю розміщення робочої сили у країнах світу та відмінностями в її відтворенні на національному рівні.

Динаміка міжнародного ринку праці має складний соціально-економічний характер, що визначається розвитком трудових ресурсів, національних ринків праці, процесами розподілу та перерозподілу робочої сили, розвитком внутрішніх ринків праці ТНК. Основним елементом механізму міжнародного ринку праці є *міжнародна трудова міграція*, яка означає переміщення робочої сили з однієї країни до іншої з метою працевлаштування. Переміщення робочої сили різними вченими трактується по-різному (табл. 1).

Таблиця 1

Основні теорії трудової міграції

<i>НАУКОВІ ШКОЛИ ТА ТЕОРІЇ</i>	<i>ПРЕДСТАВНИКИ</i>	<i>ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПОСТУЛАТИ</i>
Неокласична економічна школа	Дж.Харрис, М.Тодаро, О.Старк, Р.Коген	Міжнародна трудова міграція пояснюється різними рівнями економічного розвитку країн (різницею в рівнях оплати праці, що визначає рух робочої сили з країн з низьким рівнем оплати праці до країн з більш високою заробітною платою). <i>Таким чином забезпечується саморегулююча функція міжнародного ринку праці</i> [3, с. 16].
Теорія людського капіталу	Дж.Беккер, Л.А.С’ястад, Г.Кларк	Розглядає причини міграції робочої сили на мікрорівні: <i>якщо вигоди від міграції перевищують витрати на переїзд та проживання в країні виїзду, людина приймає рішення щодо міграції</i> [1, с.183].
Нова економічна теорія міграції	О.Старк, Е.Тейлор, П.Арнольд	Підкреслюються зв’язок міжнародної трудової міграції з рівнем економічного розвитку: <i>успішний економічний розвиток може виступати не стільки гальмом, скільки стимулом міжнародної трудової міграції, оскільки несе в собі додаткові стимули капіталовкладень до місцевої економіки.</i>
Теорія глобальних систем чи світового господарства	S.Sassen, E.M.Petras	Обґрунтовано, що проникаючи в регіони (країни), що розвиваються, зростаючий світовий ринок діє як катализатор міжнародної трудової міграції. Процес міграції пов’язується з розвитком світової транспортної мережі, засобів зв’язку, які сприяють пересуванню людей [3, с.23].
Концепція нового міжнародного економічного укладу	W.R.Bohning, G.Bhagwati	Ставиться питання про розробку «механізму більш повної та справедливої компенсації» країнам еміграції, що розвиваються, з боку розвинутих країн-реципієнтів за використання робочої сили.
Теорія «тяжіння – виштовхування»	H.Jerome, E.A.Lee	Міграція розглядається як функція відносної привабливості країн в’їзду і виїзду, а наявність перешкод, що виникають зі збільшенням відстані між цими країнами, – в якості обмежень міграційних процесів.
Теорія міграційних мереж	D.Massey, A.Simmons	В країнах в’їзду та виїзду формується «міграційна мережа», початок якої прокладають «мігранти-першопроходці», полегшуючи процес міграції для наступних хвиль мігрантів. В результаті за умови досягнення певного критичного числа, соціальна міграційна структура автономно підтримує міграційний процес [3, с. 164].

Підсумовуючи основні теорії міжнародної трудової міграції, можна відзначити, що вони розглядають причини виникнення та існування міждержавних пересувань людей на макро- та мікрорівнях; чинники інтенсифікації процесів міжнародної трудової міграції; наслідки трудової міграції і за їх допомогою визначають причини міждержавної міграції.

Для того, щоб визначити вплив міграційних процесів на міжнародний ринок праці, необхідно розглянути чинники інтенсифікації міграційних процесів на різних етапах розвитку світової економіки (табл. 1).

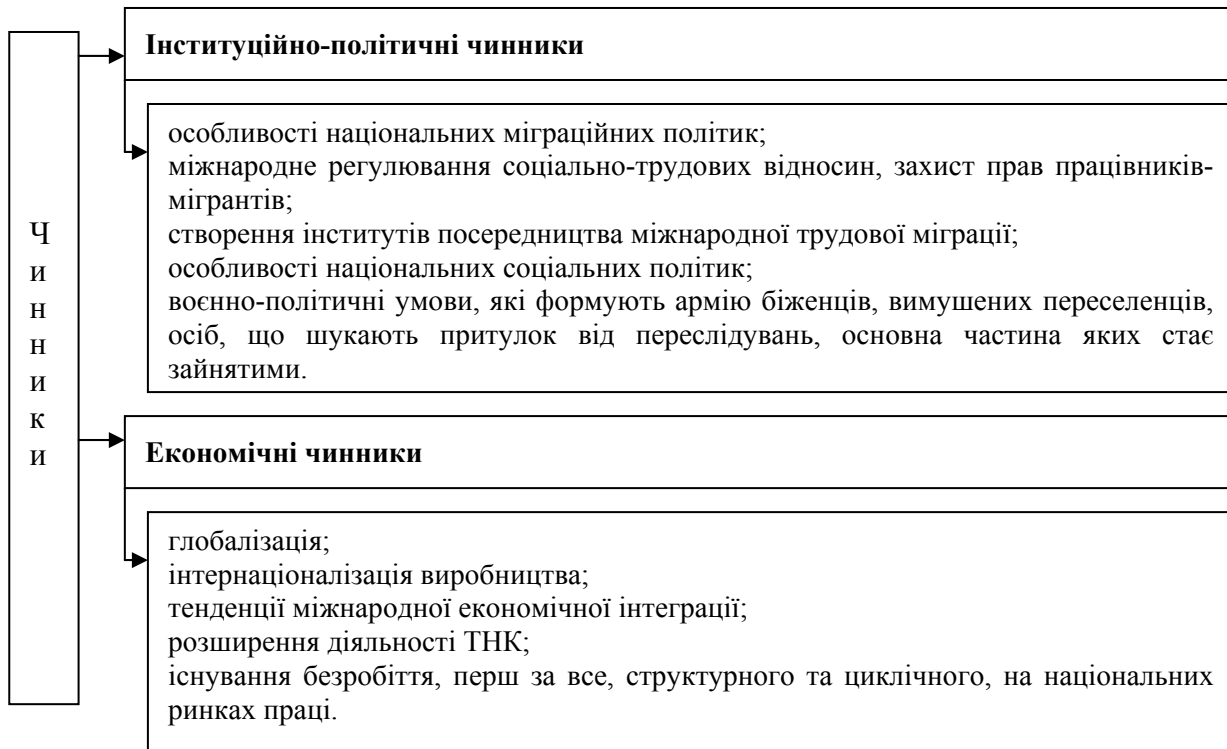

Рис. 1. Чинники міжнародної трудової міграції

Для ефективного управління міграційними процесами необхідно оцінити основні тенденції міжнародної трудової міграції. У розвитку сучасного етапу міжнародної трудової міграції можна виділити наступні тенденції:

- 1) прискорення темпів росту й розширення масштабів міграції;
- 2) зростання попиту та пропозиції іноземної робочої сили;
- 3) збільшення питомої ваги мігрантів у загальній чисельності працездатного населення світу;
- 4) розширення еміграції із країн Східної Європи й країн, створених на території колишнього СРСР;
- 5) формування нових центрів залучення робочої сили;
- 6) зростання нелегальної імміграції;
- 7) посилення відтоку висококваліфікованої робочої сили.

Розглядаючи світове господарство в цілому, можна виділити наступні основні потоки трудової міграції: із країн, що розвиваються, до розвинених; між розвиненими країнами; між країнами, що розвиваються; з постсоціалістичних країн до розвинених країн.

Світова фінансова криза, яка мала місце у 2008-2009 рр., підсилила нестабільність і суперечливість ситуації в області міжнародної міграції. Вона зумовила не тільки скорочення потреб у трудовій міграції, але й відчутне погіршення стану родин мігрантів-годувальників, що повертаються на батьківщину. Особливо відчутним є вплив кризи на положення жінок-мігрантів, оскільки вони зайняті переважно в галузях, де безробіття зростає найбільш високими темпами (сфера послуг, охорона здоров'я тощо). Аналізуючи масштаби міжнародної міграції робочої сили за останні десять років, необхідно відзначити, що масштаби міграції залишаються на стабільно високому рівні (табл. 2). Найвищі показники міграції зареєстровано у країнах Азії (28,7 %) та Європи (32,6 %).

Таблиця 2

Масштаби міжнародної міграції робочої сили

Регіон	Мігранти				Трудові мігранти			
	2000 р.		2009 р.		2000 р.		2009 р.	
	млн. осіб	%	млн. осіб	%	млн. осіб	%	млн. осіб	%
Африка	16,3	9,3	19,3	9,0	7,1	8,0	8,4	8,0
Азія	49,9	28,5	61,3	28,7	25,0	29,0	30,7	29,0
Європа	56,1	32,1	69,8	32,6	28,2	33,0	35,1	33,0
Латинська Америка	5,9	3,4	7,5	3,5	2,5	3,0	3,2	3,0
Північна Америка	40,8	23,3	50,0	23,4	20,5	24,0	25,1	24,0
Океанія	5,8	3,3	6,0	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0
ВСЬОГО	174,8	100	213,9	100	86,2	100	105,5	100

Досвід країн, що є експортерами робочої сили, не доводить беззаперечності впливу трудової еміграції на стан національного ринку праці. Так, Туреччині, працездатне населення якої щорічно зростає на 600 тис. осіб, експорт робочої сили за кордон дозволив знизити рівень безробіття з 18% наприкінці 1970-х років до 5,8% у 1996 р. В той час, як на Філіппінах, з якої щорічно виїжджають близько півмільйона мігрантів, безробіття протягом 1980-х років залишалось на рівні 9% або 2 млн. осіб.

Цей парадокс може бути пояснений тим, що мігрують за кордон з метою працевлаштування не безробітні, а найкваліфікованіші працівники, що, як правило, вже задіяні в національному виробництві. Вони є більш конкурентоспроможними на ринку праці: мають загальний трудовий та професійний досвід, міцне фізичне та психічне здоров'я, володіють іноземними мовами, є більш мобільними, відповідальними та надійними працівниками. Вони мігрують з метою збільшення заробітку, покращення умов життя і праці. Безробітні теоретично можуть зайняти їх робочі місця, проте для цього, як правило, їм необхідно пройти професійне навчання, набути певних професійних навичок. А це потребує від держави залучення додаткового часу та фінансових витрат. Таким чином, міграція робочої сили на міжнародному ринку праці має як позитивні, так і негативні наслідки для країн-реципієнтів та країн-донорів.

Країни, що приймають робочу силу, одержують такі переваги:

- 1) у країнах, що приймають робочу силу, особливо кваліфіковану, прискорюються темпи зростання економіки: додатковий попит на товари й послуги іммігрантів стимулює зростання виробництва й створює додаткову зайнятість у країні їхнього перебування;
- 2) підвищується конкурентоспроможність вироблених країною товарів внаслідок зменшення витрат виробництва, пов'язаного з

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- більш низькою ціною іноземної робочої сили й можливістю стримувати зростання заробітної плати місцевих працівників внаслідок підвищеної конкуренції на ринку праці;
- 3) приймаюча країна виграє за рахунок податків, розмір яких залежить від кваліфікаційної й вікової структури іммігрантів. Висококваліфіковані фахівці, що вже володіють мовою приймаючої держави, відразу стають платниками податків;
 - 4) значний дохід приносить трансферт знань із країни еміграції. При імпорті кваліфікованих працівників і наукових кадрів приймаюча держава заощаджує на витратах на освіту й професійну підготовку;
 - 5) іноземні працівники розглядаються як певний амортизатор на випадок зростання безробіття – вони можуть бути звільнені в першу чергу;
 - 6) емігранти поліпшують демографічну картину розвинених країн, які страждають від старіння населення. У ФРН, Франції, Швеції 10% всіх немовлят з'являються в родинях переселенців, у Швейцарії – 24%, у Люксембурзі – 38%, у Бельгії – 50%.
- Країни-експортери робочої сили також одержують певні вигоди:
- 1) зниження рівня безробіття й, як наслідок, соціальної напруги в країні;
 - 2) безкоштовне для країни-експортера навчання робочої сили новим професійним навичкам, знайомство з передовою технологією, організацією праці тощо;
 - 3) одержання доходів у вільно конвертованій валюті внаслідок грошових переказів емігрантів. Ці перекази становлять для багатьох країн значну частину валютних надходжень платіжного балансу (рис. 2).

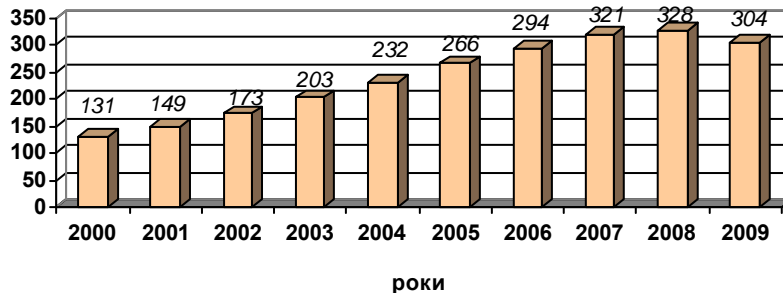

Рис. 2. Сума грошових переказів мігрантів, що надійшли в усі країни світу, млрд. доларів США

Однак міграція може мати також негативні наслідки. До негативних наслідків від міграції для країни експортера робочої сили можна віднести наступні: втрата людського та інтелектуального потенціалу, втрата професійних навичок і кваліфікації за умови працевлаштування не за спеціальністю, скорочення віддачі від інвестицій в людський капітал, зростання цін на внутрішніх ринках при існуючій низькій купівельній спроможності основної маси населення, незахищеність трудових прав мігрантів, посилення соціальної напруги у суспільстві.

Наслідками від міграції для країни імпортера робочої сили є: посилення навантаження на соціальну систему країни; зміна національного складу країни; страйки, акції протесту мігрантів; етнічні непорозуміння, конфлікти, формування криміногенної ситуації у місцях компактного проживання мігрантів; перехід легальної міграції до нелегальної, ведення прихованих валютних операцій.

Таким чином, міграційні процеси на міжнародному ринку праці потребують організованого, систематичного регулювання. Визначальними чинниками, які впливатимуть на вибір тактики і засобів впливу на міграційну ситуацію в кожній країні, їх результативність, є, з одного боку, необхідність концентрації зусиль щодо ліквідації наслідків економічної кризи, зниження рівня безробіття, забезпечення мінімальних соціальних стандартів, з іншого – обмеженість фінансових та економічних ресурсів.

При цьому для будь-якої держави пріоритетними цілями міграційної політики мають бути:

- боротьба з нелегальною міграцією;
- забезпечення соціального захисту національних працівників за кордоном;
- забезпечення зворотності зовнішньої трудової міграції;
- запобігання відтоку висококваліфікованих кадрів за кордон.

На світовому рівні серед заходів, що можуть сприяти підвищенню ефективності регулювання міжнародного ринку робочої сили, слід виокремити наступні:

- спрямованість політики й програм країн-експортерів щодо міжнародної торгівлі, інвестицій і економічної допомоги на мігрантів і біженців, оскільки створення робочих місць і стабільність можуть зупинити міграційні потоки й забезпечити економічний розвиток. Розвиток сфери послуг допоміг би підвищити внутрішній попит на висококваліфіковану робочу силу й збільшити обсяг міжнародної торгівлі послугами;
- обов'язкове врахування у міграційній політиці як внутрішніх потреб окремої держави, так і зовнішніх вимог світового ринку праці;
- створення, розвиток і посилення впливу відповідних державних міграційних структур у приймаючих і транзитних країнах. Їх наявність відкриває нові можливості для легальної міграції, такі як, наприклад, проекти тимчасової міграції, які можуть сприяти економічному розвитку;
- розширення можливостей легальної міграції. При цьому окремі складові легальної міграції, засновані на кваліфікації, сімейних зв'язках, гуманітарних зобов'язаннях і національних інтересах, варто розглядати з урахуванням переваг і особливостей людини.

Таким чином, перед світовим співтовариством стоять складні завдання щодо регулювання міжнародного ринку праці, вирішення яких, в першу чергу, залежить від поглиблення міжнародного співробітництва та спільних дій різних держав в області регулювання міжнародної трудової міграції.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Буряк П.Ю. Економіка праці й соціально-трудові відносини : навч. посіб. / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, М.І. Григор'єва. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
2. Державний комітет статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Ивахнюк И.В. Международная трудовая миграция : учеб. пособ. / И.В. Ивахнюк – М. : Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2005. – 286 с.
4. Пищулина О. Основні напрями реформування політики держави щодо регулювання ринку праці та управління трудовими ресурсами [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/oktober08/11.htm>
5. Ярошенко Г. Розвиток механізму взаємодії ринку праці і професійної освіти України / Г. Ярошенко, І. Заюков // Україна: аспекти праці. – 2007. - № 6. – С. 25-29.

РЕЗЮМЕ

У статті визначено, що міжнародний ринок праці має складний соціально-економічний характер, що визначається особливостями міграційних процесів, національних ринків праці, процесами розподілу та перерозподілу робочої сили. Проаналізовано особливості

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

міграційних процесів на міжнародному ринку праці, розглянуто їх основні проблеми. У статті запропоновано заходи регулювання міграційних процесів, які можуть сприяти підвищенню ефективності регулювання міжнародного ринку робочої сили.

Ключові слова: міжнародний ринок праці, міжнародна трудова міграція, чинники інтенсифікації міграційних процесів.

РЕЗЮМЕ

В статье определено, что международный рынок труда имеет сложный социально-экономический характер, который определяется особенностями миграционных процессов, национальных рынков труда, процессами распределения и перераспределения рабочей силы. Проанализированы особенности миграционных процессов на международном рынке труда, рассмотрены их основные проблемы. В статье предложены мероприятия регулирования миграционных процессов, которые могут способствовать повышению эффективности регулирования международного рынка рабочей силы.

Ключевые слова: международный рынок труда, международная трудовая миграция, факторы интенсификации миграционных процессов

SUMMARY

In the article it is defined, that the international labour market has difficult social and economic character which is defined by features of migratory processes, national labour markets, processes of distribution and labour redistribution. Features of migratory processes on the international labour market are analysed, their basic problems are considered. In articles actions of regulation of migratory processes which can promote increase of efficiency of regulation of the international market of a labour are offered.

Keywords: The international labour market, the international labour migration, factors of an intensification of migratory processes.

ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ КАПІТАЛІВ

Бугриньць Р.А., здобувач кафедри, «Міжнародна економіка» Донецький національний університет

Постановка проблеми. У сучасних умовах світогосподарські зв'язки розвиваються на тлі активізації суперечливих процесів підвищення ролі транснаціональних компаній, регіоналізації економіки, інтенсифікації світової торгівлі, конвергенції господарських систем і загальної глобалізації. Остання виявляється в постійному зростанні оборотів капіталів на міжнародних ринках, виникненні нових фінансових інструментів регулювання і розширенні можливостей для інвесторів і позичальників. Регулювання обмежень для іноземних інвестицій і міжнародних фінансових операцій, їхня лібералізація стають важливими факторами глобалізації в міжнародному русі капіталу. У цьому контексті набуває актуальності розробка напрямів та методів удосконалення важелів державного та наддержавного регулювання ринку капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню понятійного апарату руху капіталу присвячені дослідження, початі вченими різних економічних шкіл - Дж.Гобсоном, Е.Домаром, Й.Іверсеном, Дж.М.Кейнсом, Р.Коузом, Дж.С.Миллем, Б.Оліном, Д.Рикардо, І.Фишером, Р.Харродом, Е.Хекшером і ін. Дослідження природи і причин економічних криз, моделей міжнародного руху капіталу і його регулювання представлено в працях П.Агенора, П.Грегора, М.Гольдштейна, М.Дулі, Р.Дорнбуша, Дж.Кальво, Г.Камінські, Е.Кардозо, П.Кругмана, А.Кульмана, С.Рейнхарта, Дж.Сакса й ін.

Виділення невирішеної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць, що спрямовані на дослідження різноманітних проблем сучасного ринку капіталу, недостатньо опрацьованими залишаються питання щодо регулювання світового ринку капіталу, можливості використання заходів державної політики в умовах ринкової нестабільності та фінансової кризи.

Ціль наукової статті. Ціль роботи аналіз та визначення шляхів ефективного регулювання потоків капіталу.

Результати дослідження. В умовах фінансової глобалізації і росту нестабільності відбувається зміна ролі регулюючих інститутів як на національному, так і на міжнародному рівні. Необхідність реформування світової фінансової архітектури (СФА) на сучасному етапі в першу чергу викликана нездатністю глобальних фінансово-кредитних організацій, таких як МВФ і Всесвітній банк, виконувати основну задачу - запобігання фінансових криз і розростання тих з них, що усе-таки виникають. Міжнародні фінансові інститути вживали заходів по реагуванню на ріст фінансової нестабільності, хоча більшість експертів вважає їх спізними і малоефективними.

В останні роки всі частіше як в країнах, що розвиваються, так і в розвинених країнах спостерігаються системні фінансові кризи, що характеризуються різким погіршенням якості активів і внаслідок цього фінансових результатів діяльності великого числа фінансових інститутів, виникненням у них проблем з ліквідністю, ростом недовіри населення, кредиторів і інвесторів до банківських інститутів. Системні кризи ведуть до значного погіршення макроекономічних показників на тлі різкого загострення соціально-політичної ситуації. Фінансові кризи наносять досить значний збиток розвитку національних економік і фінансових систем.

Таблиця 1

Інструмент	Країна
Податок	Бразилія (2008), (2009)
Нормативні резерви без компенсації	Аргентина (2005-) Колумбія (2007-08) Росія (2004-06) Таїланд (2006-08)
Пруденціальні міри контролю за капіталом: граничні вимоги резервів при зовнішнім запозиченні; високі резервні вимоги при валютних зобов'язаннях; обмеження іноземної валюти, наданої резидентам; інше	Колумбія (2004-05, 2007) Хорватія (2003, 2004-08) Індія (2006-07) Індонезія (2005) Корея (2004, 2006, 2008) Перу (2008) Румунія (2005-06) Росія (2004) індичка (2008)
Адміністративні міри: включає граничні значення і погашення вимог по зовнішніх запозиченнях, граничні розміри сум, що можуть бути репатрійовані нерезидентами, дозволу для інвестування нерезидентами.	Аргентина (2005-08) Китай (2007) Колумбія (2004) Індія (2003, 2006-07) Індонезія (2005) Мексика (2006) Філіппіни (2007) Росія (2004) Словенія (2007) тайванська провінція Китаю (2009) Таїланд (2003, 2006, 2008) В'єтнам (2007)
Лібералізація відтоку капіталу	Аргентина (2003-04, 2008) Бразилія (2005-06) Болгарія (2003, 2007) Канада (2005) Чилі (2003, 2005, 2008) порцеляна (2006-07) Колумбія (2003, 2005, 2008) Хорватія (2003, 2006-07) Угорщина (2007-2008) Індія (2003-04, 2006-07) Індонезія (2007) Корея (2005-08) Латвія (2003) Литва (2004) Малайзія (2003-08) Мексика (2007-08) Молдова (2009) Нігерія (2008) Пакистан (2003, 2005) Перу (2004, 2007-08) Філіппіни (2004-05, 2007-08) Польща (2007) Румунія (2003, 2007) Росія (2004, 2006-07) Сінгапур (2004) словацька республіка (2003-04) Словенія (2003-04) Південна Африка (2003-08) Шрі-Ланка (2003, 2006-08) Таїланд (2003, 2007-08) В'єтнам (2006-07)